

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
YVES BOT
της 26ης Οκτωβρίου 2017¹

Υπόθεση C-550/16

A,
S
κατά

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

[αίτηση του Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam
(πρωτοδικείου Χάγης, τόπος συνεδριάσεως στο Άμστερνταμ, Κάτω Χώρες)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Έλεγχοι στα σύνορα, άσυλο και μετανάστευση – Μεταναστευτική πολιτική – Δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση – Έννοια του όρου “ασυνόδευτος ανήλικος” – Δικαίωμα πρόσφυγα στην οικογενειακή επανένωση με τους γονείς του – Προσωρινή άδεια διαμονής – Πρόσφυγας ηλικίας κάτω των 18 ετών κατά την είσοδο και την κατάθεση της αιτήσεως ασύλου και άνω των 18 ετών κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως – Καθοριστικής σημασίας ημερομηνία για την εκτίμηση της ιδιότητας του ασυνόδευτου ανήλικου»

I. Εισαγωγή

1. Ποια είναι η καθοριστικής σημασίας ημερομηνία για την εκτίμηση περί της ιδιότητας του ασυνόδευτου ανήλικου; Μπορεί υπήκοος τρίτης χώρας, ο οποίος αφίχθη εντός κράτους μέλους όταν ήταν ανήλικος και στον οποίο χορηγήθηκε άσυλο μετά την ενηλικίωσή του, να επωφεληθεί δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση ως ασυνόδευτος ανήλικος; Αυτά είναι, κατ' ουσίαν, τα ερωτήματα στα οποία καλείται να δώσει απάντηση το Δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση.
2. Η υπό κρίση υπόθεση παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να αποφανθεί σχετικά με την προστασία που πρέπει να παρέχεται στα πρόσωπα που εισήλθαν στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης όταν ήταν ανήλικα, στα οποία αναγνωρίστηκε η ιδιότητα του πρόσφυγα ενώ είχαν ενηλικιωθεί κατά τη διάρκεια της εξετάσεως της αιτήσεως παροχής προστασίας που κατέθεσαν και τα οποία κινούν, μετά την αναγνώριση της εν λόγω ιδιότητας, διαδικασία οικογενειακής επανενώσεως.
3. Εν προκειμένω, θα πρέπει να σταθμιστούν τα διαδικαστικά στάδια από τα οποία διέρχονται οι αιτούντες άσυλο, καθώς και οι ενδεχόμενες διοικητικές καθυστερήσεις και η αναπόφευκτη παρέλευση του χρόνου στη ζωή ενός προσώπου που ενηλικιώνεται κατά τη διάρκεια της εξετάσεως της αιτήσεως ασύλου που κατέθεσε και που ασκεί το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως με τους γονείς του αφού υπήχθη στο καθεστώς του πρόσφυγα.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

4. Στο πέρας της αναλύσεως, θα προτείνω στο Δικαστήριο να προκρίνει την ερμηνεία που παρέχει τη μεγαλύτερη δυνατή προστασία και να αποφανθεί ότι μπορεί να χαρακτηριστεί ως ασυνόδευτος ανήλικος, κατά την έννοια του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86/ΕΚ², υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών, ο οποίος εισήλθε σε κράτος μέλος χωρίς να συνοδεύεται από τον κατά τον νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο ενήλικο, καταθέτει αίτηση ασύλου και, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ενηλικιώνεται πριν του χορηγηθεί άσυλο, με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία της αιτήσεως, και ζητεί, τέλος, να επωφεληθεί του δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση που παρέχεται στους ασυνόδευτους ανήλικους πρόσφυγες βάσει των διατάξεων του άρθρου 10, παράγραφος 3 της εν λόγω οδηγίας.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

5. Η οδηγία 2003/86 καθορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι υπήκοοι τρίτων χωρών, που διαμένουν νόμιμα εντός των κρατών μελών, μπορούν να ασκούν το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως.

6. Κατά τις αιτιολογικές σκέψεις 2, 4, 6 και 8 έως 10 της ως άνω οδηγίας:

«(2) Τα μέτρα που αφορούν την οικογενειακή επανένωση θα πρέπει να θεσπίζονται σύμφωνα με την υποχρέωση προστασίας της οικογένειας και σεβασμού της οικογενειακής ζωής που αναφέρεται σε πολλές πράξεις διεθνούς δικαίου. Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται ιδίως από το άρθρο 8 της σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών [που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ)] και από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [³].

[...]

(4) Η οικογενειακή επανένωση αποτελεί απαραίτητο μέσο προκειμένου να καταστεί δυνατός ο οικογενειακός βίος. Συμβάλλει στη δημιουργία κοινωνικοπολιτιστικής σταθερότητας που διευκολύνει την ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών στα κράτη μέλη, γεγονός που επιτρέπει εξάλλου την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής που αποτελεί θεμελιώδη στόχο της Κοινότητας, όπως αναφέρεται στη Συνθήκη.

[...]

(6) Για την προστασία της οικογένειας και τη δημιουργία ή διατήρηση οικογενειακού βίου, θα πρέπει να καθορισθούν τα υλικά κριτήρια για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως βάσει κοινών κριτηρίων.

[...]

(8) Θα πρέπει να αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην κατάσταση των προσφύγων, εξαιτίας των λόγων που τους υποχρέωσαν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους και που τους εμποδίζουν να διεξάγουν εκεί κανονικό οικογενειακό βίο. Θα πρέπει, συνεπώς, να προβλεφθούν πιο ευνοϊκές προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματός τους οικογενειακής επανένωσης.

2 Οδηγία του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (ΕΕ 2003, L 251, σ. 12).

3 Στο εξής: Χάρτης.

(9) Η οικογενειακή επανένωση θα πρέπει να ισχύει εν πάση περιπτώσει για τα μέλη του πυρήνα της οικογένειας, ήτοι τον/τη σύζυγο και τα ανήλικα τέκνα.

(10) Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν εάν επιθυμούν να επιτρέψουν την οικογενειακή επανένωση των εξ αίματος ανιόντων, των ενήλικων άγαμων τέκνων [...].

7. Στο άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας παρατίθενται οι ακόλουθοι ορισμοί:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

α) “υπήκοος τρίτης χώρας”: κάθε πρόσωπο που δεν είναι πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 17 παράγραφος 1, [ΕΚ, νυν άρθρο 20, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ].

β) “πρόσφυγας”: κάθε υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής που απολαύει καθεστώτος πρόσφυγα κατά την έννοια της σύμβασης της Γενεύης περί του καθεστώτος των προσφύγων της 28ης Ιουλίου 1951, όπως τροποποιήθηκε από το πρωτόκολλο που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 31 Ιανουαρίου 1967.

γ) “συντηρών”: υπήκοος τρίτης χώρας που διαμένει νόμιμα σε κράτος μέλος και υποβάλλει, ο ίδιος ή τα μέλη της οικογένειάς του, αίτηση οικογενειακής επανένωσης προκειμένου να επανενωθούν μαζί του/της.

δ) “οικογενειακή επανένωση”: η είσοδος και η διαμονή σε κράτος μέλος των μελών της οικογένειας υπηκόου τρίτης χώρας που διαμένει νόμιμα στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, προκειμένου να διατηρηθεί η οικογενειακή ενότητα, ασχέτως εάν οι οικογενειακοί δεσμοί δημιουργήθηκαν πριν ή μετά την είσοδο του διαμένοντος.

[...]

στ) “ασυνόδευτος ανήλικος”: υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών, ο οποίος φθάνει στην επικράτεια των κρατών μελών χωρίς να συνοδεύεται από τον κατά το νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο ενήλικο και για όσο διάστημα ένα τέτοιο πρόσωπο δεν έχει αναλάβει πραγματικά την επιμέλειά του ή ο ανήλικος που βρέθηκε χωρίς συνοδεία μετά την είσοδό του στην επικράτεια των κρατών μελών.»

8. Το άρθρο 3 της οδηγίας 2003/86 προβλέπει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται όταν ο συντηρών κατέχει άδεια διαμονής που έχει εκδοθεί από κράτος μέλος διάρκειας ισχύος ανώτερης ή ίσης με ένα έτος, ο οποίος έχει εύλογη προοπτική να αποκτήσει δικαίωμα μόνιμης διαμονής, εφόσον τα μέλη της οικογένειάς του/της είναι υπήκοοι τρίτης χώρας, ανεξάρτητα από το καθεστώς τους.

2. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται όταν ο συντηρών:

α) έχει υποβάλει αίτηση να του αναγνωρισθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα, επί της οποίας δεν έχει ακόμα εκδοθεί οριστική απόφαση.

β) έχει λάβει άδεια διαμονής σε κράτος μέλος δυνάμει προσωρινής προστασίας ή ο οποίος ζητεί άδεια να διαμείνει σε αυτή τη βάση και αναμένει την έκδοση απόφασης σχετικά με το καθεστώς του.

γ) έχει λάβει άδεια διαμονής σε κράτος μέλος δυνάμει επικουρικών μορφών προστασίας, σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις, την εθνική νομοθεσία ή τις πρακτικές των κρατών μελών, ή ζητεί άδεια να διαμείνει σε αυτή τη βάση και αναμένει απόφαση σχετικά με το καθεστώς του.

[...]

5. Η παρούσα οδηγία δεν επηρεάζει τη δυνατότητα των κρατών μελών να θεσπίζουν ή να διατηρούν ευνοϊκότερες διατάξεις.»

9. Το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν, με νομοθετική ή κανονιστική πράξη, να επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, δυνάμει της παρούσας οδηγίας και υπό την επιφύλαξη της τήρησης των όρων που ορίζονται στο κεφάλαιο IV, των ακόλουθων μελών της οικογένειας:

α) των εξ αίματος και πρώτου βαθμού ανιόντων του συντηρούντος ή του/της συζύγου του, εφόσον έχουν την ευθύνη συντήρησής τους και τα άτομα αυτά στερούνται της απαραίτητης οικογενειακής υποστήριξης στη χώρα καταγωγής».

10. Το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη καθορίζουν εάν, για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης, υποβάλλεται αίτηση εισόδου και διαμονής στις αρμόδιες αρχές του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους είτε από τον συντηρούντα είτε από το/τα μέλος/μέλη της οικογένειας.

2. Η αίτηση συνοδεύεται από δικαιολογητικά που αποδεικνύουν την οικογενειακή σχέση και την τήρηση των όρων που προβλέπονται στα άρθρα 4 και 6 και, όπου χωρεί η εφαρμογή τους, στα άρθρα 7 και 8, και από ακριβή αντίγραφα των ταξιδιωτικών εγγράφων του μέλους ή των μελών της οικογένειας.

[...]

3. Η αίτηση υποβάλλεται και εξετάζεται όταν τα μέλη της οικογένειας διαμένουν εκτός της επικράτειας του κράτους μέλους στο οποίο διαμένει ο συντηρών.

[...]

4. Μόλις καταστεί δυνατόν και, σε κάθε περίπτωση, το αργότερο εντός εννέα μηνών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους κοινοποιούν γραπτώς την απόφαση στο πρόσωπο, το οποίο υπέβαλε την αίτηση.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις που έχουν σχέση με το σύνθετο χαρακτήρα της εξέτασης της αίτησης, η προθεσμία που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο μπορεί να παρατείνεται.

Η απόφαση απόρριψης της αίτησης πρέπει να είναι αιτιολογημένη. Ενδεχόμενες συνέπειες από το γεγονός ότι δεν έχει ληφθεί απόφαση έως το τέλος της περιόδου που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο, καθορίζονται από την εθνική νομοθεσία του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

5. Κατά την εξέταση μιας αίτησης, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να λαμβάνουν δεόντως υπόψη το μείζον συμφέρον των ανηλίκων τέκνων.»

11. Στο κεφάλαιο V της οδηγίας 2003/86 ρυθμίζεται ειδικότερα, στα άρθρα 9 έως 12, η οικογενειακή επανένωση προσφύγων. Το άρθρο 9 της οδηγίας προβλέπει, στις παραγράφους 1 και 2, τα εξής:

«1. Το παρόν κεφάλαιο εφαρμόζεται στην οικογενειακή επανένωση προσφύγων οι οποίοι έχουν αναγνωρισθεί από τα κράτη μέλη.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίζουν την εφαρμογή του παρόντος κεφαλαίου στους πρόσφυγες των οποίων οι οικογενειακοί δεσμοί είναι προγενέστεροι της εισόδου τους.»

12. Το άρθρο 10 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Το άρθρο 4 ισχύει για τον ορισμό των μελών των οικογενειών, πλην της παραγράφου 1 τρίτο εδάφιο, η οποία δεν ισχύει για τα τέκνα προσφύγων.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν την οικογενειακή επανένωση με άλλα μέλη της οικογένειας μη αναφερόμενα στο άρθρο 4, εφόσον για τη συντήρησή τους υπεύθυνος είναι ο πρόσφυγας.

3. Αν ο πρόσφυγας είναι μη συνοδευόμενος ανήλικος, τα κράτη μέλη:

α) επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, για λόγους οικογενειακής επανένωσης, των εξ αίματος πρώτου βαθμού ανιόντων του, χωρίς να εφαρμόζουν τους οριζόμενους από το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο α', όρους·

β) μπορούν να επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, για λόγους οικογενειακής επανένωσης, του νόμιμου επιτρόπου του/της ή άλλου μέλους της οικογένειας, εφόσον ο πρόσφυγας δεν έχει εξ αίματος ανιόντες ή αυτοί δεν μπορούν να εντοπισθούν.»

13. Το άρθρο 11 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Το άρθρο 5 ισχύει όσον αφορά την υποβολή και την εξέταση αίτησης υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου.

2. Όταν ο πρόσφυγας αδυνατεί να προσκομίσει επίσημα δικαιολογητικά που να αποδεικνύουν τους οικογενειακούς δεσμούς, το κράτος μέλος εξετάζει άλλα αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία αξιολογούνται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και αφορούν την ύπαρξη αυτών των δεσμών. Απόφαση απόρριψης της αίτησης δεν μπορεί να θεμελιώνεται αποκλειστικά στην απουσία των εν λόγω δικαιολογητικών.»

14. Το άρθρο 12 της οδηγίας 2003/86 ορίζει τα εξής:

«1. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 7, τα κράτη μέλη δεν απαιτούν από τον πρόσφυγα ή/και το μέλος ή τα μέλη της οικογένειάς του/της να προσκομίσει, προκειμένου για αιτήσεις που αφορούν τα μέλη της οικογένειας που αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφος 1, αποδεικτικά στοιχεία για το ότι ο πρόσφυγας πληροί τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο άρθρο 7.

Με την επιφύλαξη διεθνών υποχρεώσεων, όταν η οικογενειακή επανένωση είναι δυνατή σε τρίτη χώρα με την οποία ο συντηρών ή/και μέλος της οικογένειας έχει ιδιαίτερους δεσμούς, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν την προσκόμιση των αποδεικτικών στοιχείων που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο.

Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από τον πρόσφυγα να πληροί τους όρους που ορίζονται στο άρθρο 7 παράγραφος 1, εάν η αίτηση οικογενειακής επανένωσης δεν υποβλήθηκε εντός τριών μηνών από τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

2. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 8, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαιτούν από τον πρόσφυγα να έχει διαμείνει στο έδαφός τους επί ορισμένο διάστημα, προτού επιτραπεί στο μέλος ή στα μέλη της οικογένειάς του/της να επανενωθούν μαζί του/της.»

15. Κατά το άρθρο 20 της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη όφειλαν να μεριμνήσουν για τη μεταφορά της στο εσωτερικό δίκαιο το αργότερο μέχρι τις 3 Οκτωβρίου 2005.

B. Το ολλανδικό δίκαιο

16. Δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο c, του Vreemdelingenwet 2000 (νόμου του 2000 περί αλλοδαπών), της 23ης Νοεμβρίου 2000, είναι δυνατόν να χορηγηθεί άδεια προσωρινής διαμονής λόγω ασύλου στον πατέρα και στη μητέρα αλλοδαπού υπηκόου, ο οποίος είναι ασυνόδευτος ανήλικος, κατά την έννοια του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86, βάσει του άρθρου 28 του εν λόγω νόμου, εάν, κατά την άφιξη του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού υπηκόου, τα ως άνω πρόσωπα ήταν μέλη του πυρήνα της οικογένειας αυτού και είτε έφθασαν ταυτόχρονα με τον εν λόγω υπήκοο στις Κάτω Χώρες είτε επανενώθηκαν μαζί του εντός τριών μηνών από τη χορήγηση στον εν λόγω υπήκοο της προβλεπόμενης στο άρθρο 28 προσωρινής άδειας διαμονής.

III. Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

17. Η θυγατέρα των Α και S, υπήκοος Ερυθραίας, αφίχθη στις Κάτω Χώρες μόνη ενώ ήταν ανήλικη. Κατέθεσε αίτηση παροχής ασύλου στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, στις 26 Φεβρουαρίου 2014. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εξετάσεως της αιτήσεως ασύλου και ενώ δεν είχε ληφθεί ακόμη οριστική απόφαση, η ενδιαφερόμενη ενηλικιώθηκε. Με απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2014, οι αρμόδιες αρχές του Βασιλείου των Κάτω Χωρών χορήγησαν στην ενδιαφερόμενη άδεια διαμονής λόγω ασύλου, διάρκειας πέντε ετών, με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεώς της.

18. Στις 23 Δεκεμβρίου 2014, η οργάνωση VluchtelingenWerk Midden-Nederland κατέθεσε, εξ ονόματος της θυγατέρας των Α και S, αίτηση χορηγήσεως άδειας προσωρινής διαμονής για τους γονείς αυτής, καθώς και για τους τρεις ανήλικους αδελφούς της, βάσει της οικογενειακής επανενώσεως.

19. Με απόφαση της 27ης Μαΐου 2015, ο Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Υφυπουργός Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, Κάτω Χώρες) απέρριψε την ως άνω αίτηση με την αιτιολογία ότι, κατά την κατάθεση της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως, η ενδιαφερόμενη ήταν ενήλικη και, ως εκ τούτου, δεν μπορούσε να επικαλεσθεί την ιδιότητα του ασυνόδευτου ανήλικου, ώστε να τύχει προτιμησιακής μεταχειρίσεως όσον αφορά την οικογενειακή επανένωση. Η υποβληθείσα κατά της εν λόγω αποφάσεως ένσταση απορρίφθηκε στις 13 Αυγούστου 2015.

20. Στις 3 Σεπτεμβρίου 2015, οι Α και S άσκησαν προσφυγή, ενώπιον του Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam (πρωτοδικείου Χάγης, τόπος συνεδριάσεως στο Άμστερνταμ, Κάτω Χώρες), αιτούντος δικαστηρίου, κατά της ως άνω απορριπτικής αποφάσεως, προβάλλοντας, ιδίως, ότι από το άρθρο 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86 προκύπτει ότι, για να χαρακτηριστεί πρόσωπο ως «ασυνόδευτος ανήλικος», καθοριστικής σημασίας είναι η ημερομηνία εισόδου του ενδιαφερομένου στο οικείο κράτος μέλος. Αντιθέτως, ο Υφυπουργός Ασφάλειας και Δικαιοσύνης εκτιμά ότι, συναφώς, καθοριστική είναι η ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως.

21. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας, Κάτω Χώρες) αποφάνθηκε, με δύο αποφάσεις της 23ης Νοεμβρίου 2015⁴, ότι το γεγονός ότι αλλοδαπός υπήκοος ενηλικιώθηκε μετά την άφιξή του στην εθνική επικράτεια μπορεί να ληφθεί υπόψη προκειμένου να καθοριστεί εάν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86 και εάν μπορεί να θεωρηθεί «ασυνόδευτος ανήλικος».

4 Βλ. αποφάσεις υπ' αριθ. 201501042/1/V1 και υπ' αριθ. 201502485/1/V1. Το αιτούν δικαστήριο διαφωνεί ενώπιον του Δικαστηρίου με ερμηνεία προς την οποία οφείλει κανονικά να συμμορφωθεί, καίτοι αυτή δεν προέρχεται από τον αυθεντικό ερμηνευτή των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης κανόνων της Ένωσης. Κατά το αιτούν δικαστήριο, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας) υπέπεσε σε πλάνη κατά την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 2003/86, ενώ η έννοια αυτών δεν είναι σαφής και πρέπει να ερμηνευθούν αυθεντικά από το Δικαστήριο. Χωρίς να υπεισέλθω στο ζήτημα αυτό, οφείλω εντούτοις να επισημάνω ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά ενδεχομένως νομολογιακή διχογνωμία, τουλάχιστον σε εθνικό επίπεδο.

22. Εντούτοις, κατά το αιτούν δικαστήριο, η ως άνω διάταξη θα πρέπει να έχει την έννοια ότι η ιδιότητα του «ασυνόδευτου ανηλίκου» εκτιμάται κατά την άφιξη του ενδιαφερόμενου προσώπου στην εθνική επικράτεια, λόγω της χρήσεως του όρου «φθάνει» και της απαριθμήσεως στο άρθρο 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86 δύο μόνο εξαιρέσεων στην αρχή αυτή, ήτοι της περιπτώσεως ανηλίκου που αρχικά συνοδευόταν αλλά βρέθηκε στη συνέχεια χωρίς συνοδεία και, αντιστρόφως, της περιπτώσεως ανηλίκου ασυνόδευτου κατά την άφισή του, του οποίου την επιμέλεια αναλαμβάνει στη συνέχεια υπεύθυνος ενήλικος. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, αφενός, ότι η υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί δεν εμπίπτει σε καμία από τις ως άνω εξαιρέσεις από το καταρχήν δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση των ασυνόδευτων ανηλίκων και, αφετέρου, ότι οι εν λόγω εξαιρέσεις πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς.

23. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam (πρωτοδικείο Χάγης, τόπος συνεδριάσεως στο Άμστερνταμ) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Στο πλαίσιο οικογενειακής επανενώσεως προσφύγων, πρέπει να νοηθεί ως “ασυνόδευτος ανήλικος” κατά την έννοια του άρθρου 2, αρχή και στοιχείο στ', της οδηγίας [2003/86] επίσης υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών ο οποίος εισέρχεται στην επικράτεια κράτους μέλους χωρίς να συνοδεύεται από τον κατά τον νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο ενήλικο και ο οποίος:

- ζητεί άσυλο,
- κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου στην επικράτεια του κράτους μέλους συμπληρώνει το 18ο έτος της ηλικίας του,
- αποκτά άσυλο με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως, και
- στη συνέχεια ζητεί οικογενειακή επανένωση.»

IV. Ανάλυση

24. Κατ' ουσίαν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει ποια ημερομηνία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη προκειμένου να καθοριστεί εάν υπήκοος τρίτης χώρας μπορεί να θεωρηθεί ασυνόδευτος ανήλικος και να ασκήσει το δικαίωμά του στην οικογενειακή επανένωση, σε περίπτωση κατά την οποία αφίχθη σε κράτος μέλος όταν ήταν ανήλικος, κατέθεσε αίτηση ασύλου στο εν λόγω κράτος μέλος, η συγκεκριμένη διεθνής προστασία του χορηγήθηκε αφού ενηλικιώθηκε και άσκησε, ακολούθως, το δικαίωμά του στην οικογενειακή επανένωση ως ασυνόδευτος ανήλικος.

25. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει τουλάχιστον τρεις δυνατότητες, ήτοι να θεωρήσει ότι καθοριστικής σημασίας για την εκτίμηση του δικαιώματος του ενδιαφερομένου να επωφεληθεί, ως ασυνόδευτος ανήλικος, των διατάξεων της οδηγίας 2003/86 είναι είτε η ημερομηνία εισόδου του ενδιαφερομένου στην επικράτεια του κράτους μέλους είτε η ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως ασύλου είτε, τέλος, η ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως.

26. Από τη συνδυασμένη ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', και του άρθρου 10, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/86 προκύπτει ότι η καθοριστική, συναφώς, ημερομηνία είναι κατ' ανάγκη προγενέστερη εκείνης της χορηγήσεως της διεθνούς προστασίας. Επομένως, η ημερομηνία αυτή δεν μπορεί παρά να είναι η ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως ασύλου λαμβανομένων υπόψη, πρώτον, της χρήσεως του όρου «φθάνει» στο άρθρο 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της εν λόγω οδηγίας, δεύτερον, της αναδρομικής αναγνώρισεως του εν λόγω καθεστώτος, υπό την έννοια ότι αυτό ισχύει από την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως, και, τρίτον, του γεγονότος ότι η εν λόγω ημερομηνία είναι η πλέον ακριβής ημερομηνία την οποία διαθέτει η διοίκηση για να καθορίσει μετά βεβαιότητος την ηλικία του ενδιαφερόμενου προσώπου.

27. Εξάλλου, στην απόφαση περί παραπομπής, το *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam* (πρωτοδικείο Χάγης, τόπος συνεδριάσεως στο Άμστερνταμ) επισημαίνει ότι είναι πρόδηλο από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της εν λόγω οδηγίας ότι η συγκεκριμένη διάταξη έχει την έννοια ότι η καθοριστικής σημασίας ημερομηνία για να εκτιμηθεί εάν ο αιτών πρέπει να θεωρηθεί ασυνόδευτος ανήλικος πρέπει να είναι εκείνη της χορηγήσεως της άδειας διαμονής από την αρμόδια αρχή και όχι εκείνη της καταθέσεως της αιτήσεως οικογενειακής επανένωσης. Επομένως, εφόσον η αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα έχει αναγνωριστικό χαρακτήρα και αναδρομική ισχύ, καθοριστικής σημασίας για να εκτιμηθεί κατά πόσον ο αιτών πληροί τα στοιχεία του ορισμού του ασυνόδευτου ανηλίκου θα είναι η ημερομηνία της αιτήσεως ασύλου.

28. Συγκεκριμένα, η αναδρομικότητα ενός μέτρου δεν μπορεί να συνοδεύεται από επιμερισμό της ισχύος των αποτελεσμάτων του. Το γεγονός ότι η ολλανδική νομοθεσία προβλέπει, με προστατευτικό τρόπο, ότι η χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα έχει αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία της αιτήσεως σημαίνει κατ' ανάγκη ότι το καθεστώς που αναγνωρίζεται κατ' αυτόν τον τρόπο περιλαμβάνει σύνολο συνεπειών, από την ημερομηνία της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας και, επομένως, το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση, όπως αυτό προκύπτει από την οδηγία 2003/86 οσάκις, όπως εν προκειμένω, στο καθεστώς πρόσφυγα υπάγεται πρόσωπο το οποίο κατέθεσε την αίτησή του όταν ήταν ανήλικο. Εξάλλου, η προστατευτική έκφανση του εθνικού αυτού μέτρου έχει ως αποτέλεσμα να εξουδετερώνει τις ανισότητες ως προς τη μεταχείριση που θα οφείλονταν στη διαφορετική χρονική διάρκεια της εξετάσεως των αιτήσεων ασύλου. Επιπλέον, η μη αναγνώριση του συνόλου των δικαιωμάτων που παρέχει το καθεστώς πρόσφυγα, με αναδρομική ισχύ, όπως προβλέπεται στο ολλανδικό δίκαιο, θα αντέβαινε προδήλως στο μείζον συμφέρον του παιδιού που κατέθεσε αίτηση ασύλου προτού ενηλικιωθεί.

29. Επιπροσθέτως, η οικογενειακή επανένωση μπορεί να ζητηθεί ή να υλοποιηθεί μόνον όταν οι αρμόδιες εθνικές αρχές έχουν λάβει οριστική απόφαση επί της αιτήσεως άδειας διαμονής⁵, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86. Δεδομένου ότι η αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα είναι μια από τις προϋποθέσεις που επιτρέπουν την κατάθεση αιτήσεως οικογενειακής επανένωσης, η αναγνώριση αυτού του δικαιώματος προτιμήσεως μόνο στα πρόσωπα που είναι ακόμη ανήλικα κατά τη χορήγηση της διεθνούς προστασίας, ενώ αυτή έχει αναγνωριστικό χαρακτήρα και ισχύει αναδρομικά από την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως, θα αντέβαινε στους σκοπούς που επιδιώκει η ως άνω οδηγία, καθώς και το δίκαιο της Ένωσης και το διεθνές δίκαιο για την προστασία των προσφύγων.

30. Επισημαίνεται ότι, με τη συγκεκριμένη ευνοϊκή προς την οικογενειακή επανένωση ερμηνεία, το Δικαστήριο θα αποφύγει την τυπολατρική ερμηνεία του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86, η οποία θα παρεκώλυε την επίτευξη των σκοπών της. Εντούτοις, δεν τίθεται εν προκειμένω ζήτημα να επιτραπεί σε όλους τους ανηλίκους που εισέρχονται στα κράτη μέλη να επωφελούνται του δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση. Παρ' όλα αυτά, μπορούν να επωφεληθούν του δικαιώματος αυτού τα πρόσωπα που εισήλθαν ανήλικα στην επικράτεια των κρατών μελών και στα οποία αναγνωρίσθηκε η ιδιότητα του πρόσφυγα, ακόμη και κατόπιν της ενηλικίωσής τους, δηλαδή όταν η οικογενειακή επανένωση καθίσταται εφικτή, καθόσον πρέπει να υπομνησθεί ότι, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, το πρόσωπο που επιθυμεί να επωφεληθεί των σχετικών με την οικογενειακή επανένωση διατάξεων πρέπει να διαθέτει άδεια διαμονής, κατά προτίμηση μακράς διάρκειας, ή να έχει πραγματικές προοπτικές να αποκτήσει δικαίωμα μόνιμης διαμονής⁶.

5 Βλ., a contrario, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, σημεία 34 έως 36).

6 Βλ., σχετικώς, προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις O κ.λπ. (C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:595, σημείο 56).

31. Εν προκειμένω, τούτο εξηγεί τον λόγο για τον οποίο η θυγατέρα των Α και S, για να καταθέσει αίτηση οικογενειακής επανενώσεως, δικαιολογημένα ανέμενε την παροχή σε αυτήν ασύλου, επί πενταετία, βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86. Δεν κατέθεσε αίτηση οικογενειακής επανενώσεως πριν αποκτήσει άδεια διαμονής, καθόσον μια τέτοια αίτηση θα αντέβαινε, καταρχάς, στις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', και του άρθρου 9, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας. Ακολούθως, θα καθιστούσε αβέβαιη την έκβαση της διαδικασίας οικογενειακής επανενώσεως και, τέλος, θα είχε ως αποτέλεσμα να επιβαρύνει τις εθνικές αρχές με μια αίτηση οικογενειακής επανενώσεως η οποία δεν θα μπορούσε δυνητικά να γίνει δεκτή, δεδομένου ότι ο συντηρών δεν διέθετε άδεια διαμονής. Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η καθοριστικής σημασίας ημερομηνία για την εκτίμηση της ιδιότητας του ασυνόδευτου ανηλίκου είναι κατ' ανάγκη αυτή από της οποίας καθίσταται εφικτή η οικογενειακή επανένωση, ήτοι η ημερομηνία κατά την οποία η αρμόδια αρχή κάνει δεκτή την αίτηση χορηγήσεως άδειας διαμονής⁷. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, λαμβανομένου υπόψη του αναγνωριστικού και αναδρομικού χαρακτήρα της υπαγωγής στο καθεστώς του πρόσφυγα, καθοριστικής σημασίας ημερομηνία είναι η ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως ασύλου.

32. Εν ολίγοις, η τήρηση, εν προκειμένω, από την ενδιαφερομένη, των διαδικασιών και της λογικής αλληλουχίας τους δεν θα πρέπει να αποβεί εις βάρος της, αλλά να επικροτηθεί.

33. Συγκεκριμένα, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως, πρέπει να ληφθεί υπόψη η διάρκεια της εξετάσεως των αιτήσεων ασύλου και η αναπόφευκτη παρέλευση του χρόνου η οποία είχε ως αποτέλεσμα να είναι η ενδιαφερόμενη ενήλικη όταν της χορηγήθηκε άσυλο και όταν απέκτησε, ως εκ τούτου, το δικαίωμα να καταθέσει αίτηση επανενώσεως στις Κάτω Χώρες με τους γονείς της, οι οποίοι βρίσκονταν τότε στην Αιθιοπία και στο Ισραήλ, αντιστοίχως, ώστε να αποκατασταθούν οι οικογενειακοί δεσμοί και η ιδιωτική ζωή στην οποία έχει δικαίωμα κάθε υπήκοος τρίτης χώρας, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 7 του Χάρτη, όπως τις έχουν ερμηνεύσει τόσο το Δικαστήριο όσο και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

34. Συναφώς, η αιτιολογική σκέψη 6 της οδηγίας 2003/86 αφορά την προστασία της οικογένειας και τη διατήρηση του οικογενειακού βίου. Τούτο σημαίνει κατ' ανάγκη ότι το κείμενο αυτό πρέπει να ερμηνεύεται βάσει του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 7 του Χάρτη διασταλτικώς, ώστε να διατηρηθεί η πρακτική αποτελεσματικότητά του και να διαφυλαχθεί ο σκοπός της οδηγίας, ο οποίος συνίσταται στη διευκόλυνση της οικογενειακής επανενώσεως⁸.

35. Εξάλλου, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να υπενθυμίσει ότι από την αιτιολογική σκέψη 2 της εν λόγω οδηγίας προκύπτει ότι τα μέτρα που αφορούν την οικογενειακή επανένωση θα πρέπει να θεσπίζονται σύμφωνα με την υποχρέωση προστασίας της οικογένειας και σεβασμού της οικογενειακής ζωής που μνημονεύεται σε πολλές πράξεις διεθνούς δικαίου.

36. Υπενθυμίζεται επιπλέον ότι δυνάμει της νομολογίας του Δικαστηρίου, το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής που διασφαλίζεται με το άρθρο 7 του Χάρτη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε συνάρτηση με την υποχρέωση συνεκτιμήσεως του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού που κατοχυρώνεται στο άρθρο 24, παράγραφος 2, του Χάρτη. Σύμφωνα με τις επιταγές της τελευταίας αυτής διατάξεως, τα κράτη μέλη οφείλουν να προσδίδουν «πρωταρχική σημασία» στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού όταν εκδίδουν, μέσω δημόσιας ή ιδιωτικής αρχής, σχετική με τα παιδιά

⁷ Βλ., κατ' αναλογία, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, σημεία 34 και 36).

⁸ Βλ., σχετικώς, απόφαση της 4ης Μαρτίου 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, σκέψεις 43 και 44), καθώς και προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις O κ.λπ. (C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:595, σημείο 63).

νομοθετική πράξη. Ρητή υπόμνηση της απαιτήσεως αυτής γίνεται στο άρθρο 5, παράγραφος 5, της οδηγίας 2003/86. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν τη δυνατότητα τέκνου να διατηρεί τακτικώς προσωπικές σχέσεις και άμεση επικοινωνία με τους δύο γονείς του⁹.

37. Καίτοι δεν συνάγεται κατ' ανάγκη από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ότι το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση μπορεί να ασκείται από ενήλικα τέκνα, εντούτοις, δυνάμει της προστασίας της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής, προκύπτει από τη νομολογία του ότι οι δεσμοί μεταξύ του τέκνου και της οικογένειάς του πρέπει να διατηρούνται και ότι μόνο εξαιρετικές περιστάσεις μπορούν να οδηγήσουν σε ρήξη του οικογενειακού δεσμού. Από την εν λόγω νομολογία προκύπτει ότι πρέπει να καταβάλλεται κάθε προσπάθεια για τη διατήρηση των προσωπικών σχέσεων και της οικογενειακής ενότητας ή για την «επανασύσταση» της οικογένειας¹⁰.

38. Συναφώς, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου λαμβάνει υπόψη διάφορες ατομικές περιστάσεις αφορώσες το τέκνο, προκειμένου να προσδιορίσει με τον καλύτερο τρόπο το συμφέρον του και να διασφαλιστεί το ευ ζην του. Λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων, την ηλικία του και την ωριμότητά του, καθώς και τον βαθμό της εξαρτήσεώς του σε σχέση με τους γονείς του, και συνεκτιμά, συναφώς, την παρουσία ή την απουσία των γονέων. Ενδιαφέρεται επίσης για το περιβάλλον εντός του οποίου ζει το τέκνο και την κατάσταση του κράτους προελεύσεως αυτού προκειμένου να εκτιμήσει τις δυσχέρειες τις οποίες ενδέχεται να αντιμετωπίσει στο κράτος αυτό¹¹. Λαμβανομένων υπόψη όλων αυτών των στοιχείων και σταθμίζοντάς τα με το γενικό συμφέρον του συμβαλλόμενου κράτους, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κρίνει αν με την απόφαση του εν λόγω κράτους επιτεύχθηκε η προσήκουσα ισορροπία και τηρήθηκαν οι επιταγές του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

39. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατά την εφαρμογή της οδηγίας 2003/86 και την εξέταση των αιτήσεων οικογενειακής επανενώσεως, οι αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να προβαίνουν σε ισόρροπη και εύλογη εκτίμηση όλων των εμπλεκόμενων συμφερόντων, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων τέκνων¹².

40. Λαμβανομένων υπόψη των ως άνω στοιχείων, εάν εκτιμηθεί η ισορροπία αυτή στην υπό κρίση υπόθεση, πρέπει να επισημανθεί, πρώτον, ότι η θυγατέρα των Α και S έφθασε μόνη και ανήλικη στη επικράτεια του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, δεύτερον, ότι κατάγεται από την Ερυθραία και, τρίτον, ότι η αναγνώριση σε αυτήν του δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση θα παράσχει τη δυνατότητα επανασυστάσεως ολόκληρης της οικογένειας. Αυτό θα ευνοήσει τον σεβασμό του δικαιώματος στην προσωπική και οικογενειακή ζωή όλων των μελών της, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι, όταν η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους αποφάνθηκε επί της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως, η ενδιαφερόμενη, η οποία αφίχθη ως ασυνόδευτη ανήλικη στην επικράτεια του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, ήταν ενήλικη και δεν μπορεί πλέον να θεωρείται παιδί, υπό τη στενή του όρου έννοια.

9 Βλ. προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Ο κ.λπ. (C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:595, σημεία 77 και 78 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), και απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, Ο κ.λπ. (C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:776, σκέψη 76).

10 Βλ. προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Ο κ.λπ. (C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:595, σημείο 73), καθώς και ΕΔΔΑ, απόφαση της 6ης Ιουλίου 2010, Neulinger και Shuruk κατά Ελβετίας (CE:ECHR:2010:0706JUD004161507, § 136 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

11 Βλ. προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Ο κ.λπ. (C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:595, σημείο 74), καθώς και ΕΔΔΑ, αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2001, Sen κατά Κάτω Χωρών (CE:ECHR:2001:1221JUD003146596, § 37), και της 31ης Ιανουαρίου 2006, Rodrigues da Silva και Hoogkamer κατά Κάτω Χωρών (CE:ECHR:2006:0131JUD005043599, § 39). Βλ., επίσης, απόφαση της 27ης Ιουνίου 2006, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (C-540/03, EU:C:2006:429, σκέψη 56).

12 Βλ., σχετικώς, απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, Ο κ.λπ. (C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:776, σκέψη 81).

41. Στο μέτρο αυτό, η δυνατότητα αναγνώρισεως του δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση σε πρόσωπο, όπως η θυγατέρα των προσφευγόντων στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία αφίχθη ανήλικη και ασυνόδευτη σε κράτος μέλος, αλλά στην οποία αναγνωρίστηκε η ιδιότητα του πρόσφυγα αφού ενηλικιώθηκε και μπορούσε, επομένως, να ζητήσει να επωφεληθεί από τις σχετικές με το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση διατάξεις μόνο κατόπιν τούτου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2003/86, δεν φαίνεται να υπερβαίνει τους σκοπούς που καθορίζονται για τα κράτη μέλη.

42. Επιπλέον, όπως επισημαίνουν οι προσφεύγοντες στην υπόθεση της κύριας δίκης, το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση, όπως προβλέπεται στις διατάξεις του άρθρου 10, παράγραφος 3, της ως άνω οδηγίας, δεν μπορεί να εξαρτάται από την ταχύτητα με την οποία οι διοικητικές υπηρεσίες κράτους μέλους μπορούν να εξετάζουν τις αιτήσεις ασύλου, πόσω μάλλον όταν τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα ενηλικιώνονται εντός μερικών μηνών, και ενώ τα θεσμικά όργανα καλούν τακτικά τα κράτη μέλη να εξετάζουν κατά προτεραιότητα τις αιτήσεις ασύλου ασυνόδευτων ανηλίκων, προκειμένου να λαμβάνεται υπόψη η ιδιαίτερη ευάλωτη θέση τους η οποία χρήζει ειδικής προστασίας¹³.

43. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, η ενδιαφερόμενη υπήχθη στο καθεστώς πρόσφυγα οκτώ μήνες μετά την άφιξή της στην επικράτεια του Βασιλείου των Κάτω Χωρών. Επομένως, η υπό κρίση υπόθεση εμπίπτει στους συνήθεις χρόνους εξετάσεως των αιτήσεων ασύλου, ενώ το άρθρο 23, παράγραφος 2, της οδηγίας 2005/85/EK¹⁴, η οποία ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, πρόβλεπε ότι οι αιτήσεις ασύλου πρέπει να εξετάζονται εντός βραχείας προθεσμίας, περίπου έξι μηνών, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή στις παρατηρήσεις της.

44. Συναφώς, επισημαίνω, επίσης, ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι πρέπει να προτιμάται ερμηνεία χάρη στην οποία μπορεί να διασφαλίζεται ότι η ευδοκίμηση της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως εξαρτάται κυρίως από περιστάσεις καταλογιστέες στον αιτούντα και όχι στη διοίκηση, όπως είναι η διάρκεια διεκπεραιώσεως της αιτήσεως¹⁵.

45. Τα στοιχεία αυτά συνηγορούν υπέρ της ευρείας ερμηνείας των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', και του άρθρου 10, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/86, λαμβανομένου υπόψη του συνήθους χρόνου εξετάσεως των αιτήσεων ασύλου και της δυνατότητας των αρχών να εξετάζουν κατά προτεραιότητα τις αιτήσεις ορισμένων αιτούντων άσυλο, ιδίως όταν αυτοί πρόκειται να ενηλικιωθούν σύντομα.

46. Επιπλέον, ο αναγνωριστικός χαρακτήρας της αναγνώρισεως της ιδιότητας του πρόσφυγα συνεπάγεται ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επιδιώκουν να απαλλαγούν από τις υποχρεώσεις τους ή να τις καταστρατηγήσουν σε τέτοιο βαθμό ώστε να καταστήσουν άνευ ουσίας τους κανόνες του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, αρνούμενα να εξετάζουν ταχέως τις αιτήσεις ασύλου των ανηλίκων που ευρίσκονται ασυνόδευτοι στην επικράτειά τους, με ανομολόγητο σκοπό να μην εφαρμόζουν το δικαίωμα προτιμήσεως στην οικογενειακή επανένωση το οποίο διαθέτουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες. Πρέπει να αποτρέπεται η αυστηρή εφαρμογή των εν λόγω κανόνων, η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα να αποθαρρύνει τους αιτούντες άσυλο και θα αυξήσει έτι πλέον τα εμπόδια τα οποία ήδη αντιμετωπίζουν τα πρόσωπα αυτά και οι οικογένειές τους¹⁶.

13 Βλ. δήλωση του Frans Timmermans, πρώτου Αντιπροέδρου της Επιτροπής, της 30ής Νοεμβρίου 2016, με την οποία κάλεσε τα κράτη μέλη να επιταχύνουν την καταχώριση των ασυνόδευτων ανηλίκων και να βελτιώσουν τα μέσα προστασίας τους.

14 Οδηγία του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (ΕΕ 2005, L 326, σ. 13).

15 Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:2092, σκέψη 17).

16 Βλ., κατ' αναλογία, προτάσεις μου στην υπόθεση Danqua (C-429/15, EU:C:2016:485, σημεία 75 έως 79). Βλ. επίσης, σχετικώς, ΕΔΔΑ, απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, Tanda-Muzinga κατά Γαλλίας (CE:ECHR:2014:0710JUD000226010, §§ 75 και 76).

47. Εν προκειμένω δεν τίθεται ζήτημα καθιέρωσης περιπτώσιολογικού χειρισμού ώστε να καθοριστεί ότι, για κάποιο χρονικό διάστημα, το δικαίωμα προτιμήσεως των ανηλίκων στην οικογενειακή επανένωση πρέπει να διατηρείται ακόμη και όταν αυτοί ενηλικιώνονται. Δεν πρέπει να παραγνωρίζονται οι έννομες συνέπειες που συνδέονται με την ενηλικίωση. Εντούτοις, σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι πολύ νεαροί ενήλικοι πρόσφυγες θα πρέπει να μπορούν να επωφεληθούν των προστατευτικών διατάξεων της οδηγίας 2003/86, λαμβανομένων υπόψη της αλληλουχίας των διαδικασιών, του προσφάτου της ενηλικιώσεως και της δυνατότητας να καταστεί εφικτή η οικογενειακή επανένωση.

48. Συγκεκριμένα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως και λαμβανομένου πάντοτε υπόψη του αναγνωριστικού και αναδρομικού χαρακτήρα της αναγνωρίσεως της ιδιότητας του πρόσφυγα, η οποία καθιστά εφικτή την κατάθεση αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως, η αναγνώριση του δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση σε πρόσωπο το οποίο κατέθεσε αίτηση ασύλου ενώ ήταν ανήλικο δεν συνιστά υπέρμετρα ευρεία ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 2003/86.

49. Εάν το Δικαστήριο δεν υιοθετήσει την πρόταση αυτή, θα πρέπει να υπομνησθεί, επικουρικώς, ότι, λαμβανομένων υπόψη των αιτιολογικών σκέψεων 8 και 10 της ως άνω οδηγίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν για τους πρόσφυγες πιο ευνοϊκές προϋποθέσεις οικογενειακής επανενώσεως και μπορούν να επιτρέπουν την οικογενειακή επανένωση των ανιόντων. Ειδικότερα, η ενηλικίωση έχει μόνο ως συνέπεια να μην ισχύουν πλέον το δικαίωμα προτιμήσεως και οι ευνοϊκότεροι κανόνες που ίσχυαν για τον ενδιαφερόμενο όταν ήταν ανήλικος όσον αφορά το δικαίωμά του στην οικογενειακή επανένωση.

50. Επισημαίνονται επίσης το δίκαιο της Ένωσης και το διεθνές δίκαιο στα οποία προβλέπεται ότι οι αιτήσεις οικογενειακής επανενώσεως που καταθέτουν πρόσωπα στα οποία έχει αναγνωρισθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα πρέπει να εξετάζονται από τα κράτη μέλη με ιδιαίτερη ταχύτητα και θετικό πνεύμα¹⁷.

51. Στο μέτρο αυτό, ακόμη και αν, εν προκειμένω, η θυγατέρα των Α και S δεν θεωρούνταν ασυνόδευτος ανήλικος, οι διατάξεις της οδηγίας 2003/86 δεν θα μπορούσαν να έχουν την έννοια ότι παρακωλύουν τη δυνατότητα αυτής να ζητήσει την οικογενειακή επανένωση με τους ανιόντες της, και τούτο βάσει των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 2, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, το οποίο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, λόγω οικογενειακής επανενώσεως, των εξ αίματος και πρώτου βαθμού ανιόντων του συντηρούντος, εφόσον αυτός έχει την ευθύνη συντηρήσεώς τους και τα άτομα αυτά στερούνται της απαραίτητης οικογενειακής υποστηρίξεως στη χώρα καταγωγής.

52. Επομένως, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, αφενός, αν το εθνικό δίκαιο προβλέπει τη δυνατότητα να γίνει δεκτή αίτηση οικογενειακής επανενώσεως για τους ανιόντες πρόσφυγα και, αφετέρου, αν η συγκεκριμένη περίπτωση πληροί τις οικείες προϋποθέσεις.

¹⁷ Βλ. απόφαση της 27ης Ιουνίου 2006, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (C-540/03, EU:C:2006:429, σκέψη 57), στην οποία υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 9, παράγραφος 1, της Συμβάσεως για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία εγκρίθηκε με την απόφαση 44/25 της Γενικής Συνελεύσεως του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, της 20ής Νοεμβρίου 1989, και τέθηκε σε ισχύ στις 2 Σεπτεμβρίου 1990, προβλέπει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη μεριμνούν ώστε να μην επέρχεται χωρισμός του παιδιού από τους γονείς του χωρίς τη βούλησή τους, ενώ, κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, της εν λόγω Συμβάσεως, κάθε αίτηση υποβληθείσα από τέκνο ή από τους γονείς του για είσοδο σε συμβαλλόμενο κράτος ή τη μετοίκηση από αυτό με σκοπό την οικογενειακή επανένωση εξετάζεται από τα συμβαλλόμενα κράτη ταχέως, με θετικό πνεύμα και ανθρωπισμό. Βλ., επίσης, άρθρο 22 της εν λόγω Συμβάσεως, στο οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα κάθε παιδιού να ζει με τους γονείς του. Βλ. ακόμη τελική πράξη της συνδιασκέψεως των πληρεξουσίων των Ηνωμένων Εθνών για το καθεστώς των προσφύγων και των ανιθαγενών, της 25ης Ιουλίου 1951, καθώς και ΕΔΔΑ, απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, Tanda-Muzinga κατά Γαλλίας [CE:ECHR:2014:0710JUD000226010, §§ 44 και 45 καθώς και §§ 48 και 49, στις οποίες μνημονεύεται επίσης η σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης αριθ. R (99) 23 σχετικά με την οικογενειακή επανένωση των προσφύγων και άλλων προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας, η οποία εγκρίθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 1999, ή ακόμη το υπόμνημα, της 20ής Νοεμβρίου 2008, του Thomas Hammarberg, Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, μετά την επίσκεψή του στη Γαλλία από τις 21 έως τις 23 Μαΐου 2008].

53. Εντούτοις, η εφαρμογή μιας τέτοιας ερμηνείας στην προκειμένη περίπτωση σημαίνει ότι πρέπει να εξεταστεί το κατά πόσον ένα πρόσωπο, πρόσφατα ενηλικιωθέν, είναι σε θέση να αναλάβει μόνο του την κάλυψη των αναγκών μιας ολόκληρης οικογένειας.

54. Κατά την άποψή μου, πρέπει να διασφαλίζεται όσο το δυνατόν ευρύτερη προστασία προκειμένου να λαμβάνεται κατά το δυνατόν υπόψη η ιδιαίτερα ευάλωτη θέση στην οποία ευρίσκονται οι ασυνόδευτοι ανήλικοι οι οποίοι εισέρχονται στα κράτη μέλη, καθώς και οι νεαροί ενήλικοι, οι οποίοι διαθέτουν την ιδιότητα του πρόσφυγα¹⁸ και των οποίων η ωριμότητα πρέπει να εκτιμηθεί, χωρίς αυτό να μπορεί να θέτει σε κίνδυνο τους στόχους που καθόρισε ο νομοθέτης της Ένωσης σε σχέση με τον περιορισμό των μεταναστευτικών ροών.

55. Συγκεκριμένα, υπενθυμίζεται ότι η οικογενειακή επανένωση αποτελεί τον κανόνα¹⁹ και ότι οι εξαιρέσεις από τον κανόνα αυτό πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι η χορήγηση άδειας οικογενειακής επανενώσεως μέσω του συντηρούντος τέκνου δεν συνιστά ιδιαίτερο κίνδυνο για τις εθνικές πολιτικές, δεδομένου ότι οι γονείς μπορούν οι ίδιοι να ζητήσουν την οικογενειακή επανένωση για τα τέκνα τους, όταν αυτά είναι ανήλικα και εξαρτώμενα από αυτούς.

56. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να εκτιμώνται επίσης τα στοιχεία εξαρτήσεως καθώς και οι συναισθηματικοί και υλικοί δεσμοί ως προς το συγκεκριμένο είδος οικογενειακής επανενώσεως. Στο πλαίσιο αυτό, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, ιδίως στις σύγχρονες κοινωνίες μας, ότι ο δεσμός εξαρτήσεως, ο οποίος υφίσταται μεταξύ γονέων και τέκνων, παύει να υφίσταται αμέσως μετά την ημερομηνία ενηλικιώσεως του τέκνου κατά την οποία αυτό δεν μπορεί να θεωρείται πλέον ανήλικο.

57. Επιπλέον, σκοπός της οδηγίας 2003/86 είναι να αντιμετωπιστεί η ευάλωτη θέση των ενδιαφερόμενων προσώπων. Η μη αναγνώριση της ευάλωτης θέσεως των προσώπων που φθάνουν στην επικράτεια των κρατών μελών από την Ερυθραία ενώ είναι ανήλικα και στα οποία αναγνωρίστηκε η ιδιότητα του πρόσφυγα, ακόμη και αν ενηλικιώθηκαν στο μεταξύ, θα αντέβαινε στους σκοπούς που επιδιώκει ο νομοθέτης της Ένωσης.

58. Από τα προεκτεθέντα συνάγεται ότι πρέπει να θεωρείται ασυνόδευτος ανήλικος, κατά την έννοια του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της ως άνω οδηγίας, υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών, ο οποίος εισέρχεται σε κράτος μέλος χωρίς να συνοδεύεται από τον κατά τον νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο ενήλικο, καταθέτει αίτηση ασύλου και, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ενηλικιώνεται πριν χορηγηθεί σε αυτόν άσυλο, με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία της αιτήσεως, και ζητεί, τέλος, να επωφεληθεί του δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση που αναγνωρίζεται στους ανήλικους ασυνόδευτους πρόσφυγες βάσει των διατάξεων του άρθρου 10, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας.

18 Η ομάδα εμπειρογνομόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων συνιστά, στην πέμπτη και στην έκτη γενική έκθεση δραστηριοτήτων της (οι οποίες καλύπτουν τις περιόδους από την 1η Οκτωβρίου 2014 έως την 31η Δεκεμβρίου 2015 και από την 1η Ιανουαρίου 2016 έως την 31η Δεκεμβρίου 2016, διατίθενται στο Διαδίκτυο στις ακόλουθες διευθύνσεις: <https://rm.coe.int/168063093d> και <https://rm.coe.int/1680706a43>), να παρέχεται ειδική προστασία στα παιδιά και στους εφήβους μετανάστες ή αιτούντες άσυλο, λόγω του κινδύνου που διατρέχουν να γίνουν θύματα εμπορίας ανθρώπων. Τούτου λεχθέντος, η ευρεία αυτή προστασία πρέπει να αφορά κάθε κίνδυνο που διατρέχουν οι ανήλικοι και οι νεαροί ενήλικοι υπήκοοι τρίτων χωρών οι οποίοι ευρίσκονται στην επικράτεια των κρατών μελών. Ειδικότερα, στη δήλωσή της, της 28ης Ιουλίου 2017, επ' ευκαιρία της 4ης παγκόσμιας ημέρας αξιοπρέπειας των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων, η οποία έχει αναρτηθεί στο Διαδίκτυο στην ακόλουθη διεύθυνση: http://www.coe.int/fr/web/portal/news-2017/-/asset_publisher/StEVosr24HJ2/content/states-must-act-urgently-to-protect-refugee-children-from-trafficking?inheritRedirect=false&redirect=http%3A%2F%2Fwww.coe.int%2Ffr%2Fweb%2Fportal%2Fnews-2017%3Fp_id%3D101_INSTANCE_StEVosr24HJ2%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-4%26p_p_col_count%3D1, η ομάδα εμπειρογνομόνων καταδίκασε τους περιορισμούς που έχουν επιβάλει πολλά κράτη στην οικογενειακή επανένωση.

19 Βλ., σχετικώς, απόφαση της 4ης Μαρτίου 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, σκέψη 43), και προτάσεις μου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Ο κ.λπ. (C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:595, σημείο 59).

59. Εάν το Δικαστήριο δεν ήθελε εφαρμόσει την ερμηνεία αυτή, θα πρέπει να διερευνηθούν οι επιλογές του νομοθέτη της Ένωσης, όταν εξέδωσε την οδηγία 2003/86, χωρίς ρητή μνεία της ημερομηνίας που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την εκτίμηση της ιδιότητας του ασυνόδευτου ανήλικου, κατά την έννοια του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της εν λόγω οδηγίας. Επομένως, είτε ο νομοθέτης επέλεξε την πλήρη εναρμόνιση, η οποία δεν αφήνει κανένα περιθώριο διακριτικής ευχέρειας στα κράτη μέλη, είτε επέλεξε να παράσχει ευρύτατη διακριτική ευχέρεια στα εν λόγω κράτη για τον καθορισμό, τηρουμένων πάντως των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, του καταλληλότερου χρόνου για την εκτίμηση του δικαιώματος προσώπου να επωφεληθεί των περί οικογενειακής επανένωσης διατάξεων, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας.

60. Συναφώς, εν αντιθέσει προς τα όσα υποστηρίζουν το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, η Δημοκρατία της Πολωνίας και η Επιτροπή, οι οικείες διατάξεις δεν είναι προαιρετικές, αλλά υποχρεωτικές, κατά τις διατάξεις του άρθρου 10, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2003/86. Στην περίπτωση ασυνόδευτου και ανήλικου πρόσφυγα, τα κράτη μέλη «επιτρέπουν» την είσοδο και τη διαμονή, για λόγους οικογενειακής επανένωσης, των εξ αίματος ανιόντων του. Η διάταξη αυτή έχει επιτακτικό χαρακτήρα και επιβάλλει στα κράτη μέλη συγκεκριμένες θετικές υποχρεώσεις. Επομένως, τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν καμία εξουσία εκτιμήσεως και, ακόμη και αν γινόταν δεκτό ότι υπάρχει τέτοια εξουσία, αυτή θα έπρεπε να ασκείται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μη θίγεται ο σκοπός της οδηγίας, ο οποίος συνίσταται στο να καταστήσει ευχερέστερη την οικογενειακή επανένωση²⁰.

61. Συγκεκριμένα, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες διαθέτουν δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση των εξ αίματος πρώτου βαθμού ανιόντων τους. Συναφώς, εξάλλου, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 επιβάλλει στα κράτη μέλη συγκεκριμένες θετικές υποχρεώσεις, στις οποίες αντιστοιχούν σαφώς καθορισμένα δικαιώματα, καθόσον, στις περιπτώσεις που ορίζει η οδηγία, το εν λόγω άρθρο επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να επιτρέπουν την οικογενειακή επανένωση ορισμένων μελών της οικογένειας του συντηρούντος, χωρίς να δύνανται να κάνουν χρήση της εξουσίας τους εκτιμήσεως²¹.

62. Το Δικαστήριο έχει επίσης διευκρινίσει ότι, εάν τα κράτη μέλη διαθέτουν παρ' όλα αυτά κάποια διακριτική ευχέρεια, κατ' εφαρμογή της οδηγίας 2003/86, για τη θέσπιση προϋποθέσεων στην άσκηση του δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση, η δυνατότητα αυτή θα πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς, δεδομένου ότι, κατά γενικό κανόνα, η οικογενειακή επανένωση επιτρέπεται²².

63. Επομένως, η σιγή του νομοθέτη της Ένωσης όσον αφορά την ημερομηνία η οποία καθιστά εφικτή την εκτίμηση του δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση, όταν το πρόσωπο που ασκεί το δικαίωμα είναι ασυνόδευτος ανήλικος και οι συνοδοί είναι οι ανιόντες του, δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως αναγνώριση διακριτικής ευχέρειας στα κράτη μέλη κατά την εκτίμηση των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται ώστε ο ενδιαφερόμενος να μπορεί να επωφεληθεί αυτής της καταρχήν προστασίας και του δικαιώματος προτιμήσεως. Τα κράτη μέλη διαθέτουν εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά τη χορήγηση άδειας οικογενειακής επανένωσης μόνο εάν ο ενδιαφερόμενος δεν θεωρείται πλέον ασυνόδευτος ανήλικος.

64. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να αποκλειστεί η εφαρμογή των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας προκειμένου να απαντηθεί το προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο στο Δικαστήριο, εάν το Δικαστήριο αποφανθεί, όπως προτείνω, ότι το πρόσωπο που αφίχθη ανήλικο σε κράτος μέλος και στο οποίο αναγνωρίστηκε η ιδιότητα του πρόσφυγα αφού

20 Βλ., κατ' αναλογία, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, σημεία 25 και 61).

21 Βλ. αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2006, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (C-540/03, EU:C:2006:429, σκέψη 60), και της 4ης Μαρτίου 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, σκέψη 41). Βλ. επίσης, σχετικώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, σημείο 23).

22 Βλ. αποφάσεις της 4ης Μαρτίου 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, σκέψη 43), και της 6ης Δεκεμβρίου 2012, Ο κ.λπ. (C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:776, σκέψη 74), καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Noorzia (C-338/13, EU:C:2014:288, σημείο 24).

ενηλικιώθηκε πρέπει, παρ' όλα αυτά, να θεωρείται ασυνόδευτος ανήλικος, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86, και να μπορεί, ως εκ τούτου, να ασκήσει το προβλεπόμενο στις διατάξεις του άρθρου 10, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας προνομιακό δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση.

65. Εάν το Δικαστήριο δεν δεχθεί τα ανωτέρω όσον αφορά τον υποχρεωτικό χαρακτήρα των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης διατάξεων και όσον αφορά τη δυνατότητα να θεωρηθεί η ενδιαφερόμενη «ασυνόδευτος ανήλικος», θα πρέπει να επισημανθεί ότι ερμηνεία του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86 η οποία θα συνεπάγεται ότι η ημερομηνία που πρέπει να ληφθεί υπόψη για να καθοριστεί αν ο αιτών διαθέτει δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση είναι εκείνη της καταθέσεως της αιτήσεως επανενώσεως δεν θα ανταποκρίνεται στην απαίτηση περί αποτελεσματικότητας. Συγκεκριμένα, μια τέτοια ερμηνεία θα έθιγε τη δυνατότητα των προσώπων να επωφεληθούν της οικογενειακής επανενώσεως, ενώ, όπως προεκτέθηκε, σκοπός της οδηγίας είναι ακριβώς να διευκολύνει την προστασία της οικογένειας, ιδίως με την αναγνώριση δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση για τους πρόσφυγες²³.

66. Βάσει των προεκτεθέντων προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι μπορεί να χαρακτηριστεί ως ασυνόδευτος ανήλικος, κατά την έννοια του άρθρου 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86, υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών, ο οποίος εισέρχεται σε κράτος μέλος χωρίς να συνοδεύεται από τον κατά τον νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο ενήλικο, καταθέτει αίτηση ασύλου και, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ενηλικιώνεται προτού χορηγηθεί σε αυτόν άσυλο, με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία της αιτήσεως, και ζητεί, τέλος, να επωφεληθεί του δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση που αναγνωρίζεται στους ανήλικους ασυνόδευτους πρόσφυγες βάσει των διατάξεων του άρθρου 10, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας.

V. Πρόταση

67. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam (πρωτοδικείο Χάγης, τόπος συνεδριάσεως στο Άμστερνταμ, Κάτω Χώρες) ως εξής:

Ως ασυνόδευτος ανήλικος μπορεί να χαρακτηριστεί, κατά το άρθρο 2, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο στ', της οδηγίας 2003/86/EK του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής ηλικίας κάτω των 18 ετών, ο οποίος εισέρχεται σε κράτος μέλος χωρίς να συνοδεύεται από τον κατά τον νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο ενήλικο, καταθέτει αίτηση ασύλου και, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ενηλικιώνεται προτού χορηγηθεί σε αυτόν άσυλο, με αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία της αιτήσεως, και ζητεί, τέλος, να επωφεληθεί του δικαιώματος στην οικογενειακή επανένωση που αναγνωρίζεται στους ανήλικους ασυνόδευτους πρόσφυγες βάσει των διατάξεων του άρθρου 10, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας.

²³ Βλ. απόφαση της 27ης Ιουνίου 2006, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (C-540/03, EU:C:2006:429, σκέψη 88), στην οποία το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, καίτοι διαθέτουν διακριτική ευχέρεια, βάσει ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 2003/86, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εξετάζουν τις αιτήσεις οικογενειακής επανενώσεως προς το συμφέρον του παιδιού και χάριν της οικογενειακής ζωής.